

สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง

งานโรคติดต่ออุบัติใหม่
กลุ่มพัฒนาวิชาการโรคติดต่อ
๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๔

๑. สถานการณ์ทั่วโลก

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐ ประชาชนจีน ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุด ในภาคกลางของประเทศจีน กว่า ๑๙ ล้านคน วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๒ สำนักงานสาธารณสุขเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ได้ออกประกาศเป็นทางการ พบโรคปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตลาดอาหารทะเลที่เมืองอู่ฮั่น โดยสาเหตุที่เป็นไปได้มากที่สุดในการติดต่อสู่คน คือการสัมผัสกับเนื้อสัตว์ประเภทต่างๆ ที่วางขายในตลาด และเนื่องจากเมืองอู่ฮั่นเป็นเมืองใหญ่ที่มีประชาชนอยู่หนาแน่น จึงทำให้การระบาดแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว มีผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมาก หลังจากพบการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนและองค์การอนามัยโลก ได้ออกมาระบุว่า ไวรัสชนิดดังกล่าว คือ SARS-CoV-2 เรียกว่า COVID-19 (ย่อมาจาก CO แทน corona, VI แทน virus, D แทน disease และ 19 แทน 2019) ตามการประกาศชื่ออย่างเป็นทางการที่ใช้เรียก โรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ขององค์การอนามัยโลก และพบการแพร่เชื้อจากคนสู่คน ผ่านละอองฝอยขนาดเล็ก (aerosol) องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข ระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern – PHEIC) ในวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๓ ต่อมาได้พบผู้ป่วยยืนยันในหลายประเทศทั่วโลก

วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓ องค์การอนามัยโลกประกาศโรค COVID-19 ระบาดใหญ่ (Coronavirus Pandemic) มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากประเทศจีนเป็นจำนวนมากอย่างรวดเร็ว เช่น เกาหลีใต้ อิตาลี อิหร่าน สเปน ฝรั่งเศส พบผู้ป่วยรายใหม่ทั่วโลกเพิ่มขึ้นวันละประมาณ ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ ราย มีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นวันละประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ราย อัตราการเสียชีวิตจากโรคประมาณร้อยละ ๓.๕ กลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ผู้สูบบุหรี่ และผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวานซึ่ง ยุโรป (อิตาลี ฝรั่งเศส อังกฤษ สเปน เป็นต้น) สหรัฐอเมริกา ลาตินอเมริกา (บราซิล) รัสเซีย อินเดีย แอฟริกาใต้ ได้ทยอยเป็นศูนย์กลาง การระบาดและเป็นพื้นที่ที่ระบาดต่อเนื่องหรือระลอกใหม่ ซึ่งพบว่าการเกิดวิกฤติกลายพันธุ์ของเชื้อโควิด 19 เป็นสาเหตุของการแพร่กระจายที่รวดเร็วมากขึ้น

ข้อมูลวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ (ที่มา : worldometer) สถานการณ์โรคโควิด 19 ทั่วโลก รายงานผู้ป่วยสะสมทั้งสิ้น ๑๑๑,๒๑๘,๑๗๐ ราย เสียชีวิต ๒,๔๖๒,๑๘๖ ราย และหายป่วย ๘๖,๐๘๖,๕๕๑ ราย ติดเชื้อโควิด-19 มากที่สุด ๑๐ อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐฯ อินเดีย บราซิล รัสเซีย สหราชอาณาจักรฝรั่งเศส สเปน อิตาลี ตุรกี และ เยอรมนี

๒. สถานการณ์ในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ระบาดไปทั่วโลก กรมควบคุมโรค ได้เปิดศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (Emergency Operation Center: EOC) ตั้งแต่ ๔ มกราคม ๒๕๖๓ เพื่อตอบโต้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเริ่มคัดกรองหาผู้ติดเชื้อที่ช่องทางเข้าออกประเทศ ประเทศไทย พบผู้ติดเชื้อรายแรกเป็นนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๓ ภายในเวลา ๒ สัปดาห์ และเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๓ ประเทศไทยมีรายงานผู้ป่วยชาวไทยรายแรก อาชีพขับรถแท็กซี่ ซึ่งไม่เคยมีประวัติเดินทางไปต่างประเทศ แต่มีประวัติขับรถแท็กซี่ให้บริการกับผู้ป่วยชาวจีน ในระยะต่อมาจำนวนผู้ป่วยได้เพิ่มขึ้นต่อเนื่องอย่างช้า ๆ ทั้งผู้ป่วยที่เดินทางมาจากต่างประเทศ และผู้ป่วยที่ติดเชื้อภายในประเทศ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีผล บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ กำหนดให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 เป็น โรคติดต่ออันตราย ลำดับที่ ๑๔ ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อประโยชน์ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออันตราย ในระยะต่อมาได้พบการแพร่ระบาดใหญ่ โดยเป็นการติดเชื้อเป็นกลุ่มก้อน (Cluster) คือ การแพร่ระบาดในสนามมวย และสถานบันเทิง ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มคนจำนวนมากและมีความแออัด ประกอบกับในระยะดังกล่าวมีการประกาศปิดเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทำให้ผู้สัมผัสเชื้อกระจายออกไปยังต่างจังหวัด จนทำให้ยอดผู้ติดเชื้อของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่กลางเดือนมีนาคม เป็นต้นมา เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องยกระดับ การบริการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในประเทศไทย ให้อยู่ในวงจำกัด โดยสั่งการให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมาย และจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ การยกระดับมาตรการในการเฝ้าระวัง และควบคุมการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดมาตรการเร่งด่วนในการป้องกัน วิกฤตการณ์ จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และขอให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชนทุกแห่งดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยมาตรการดังกล่าว แบ่งออกเป็น ๒ มาตรการสำคัญ ประกอบด้วย ๑) การป้องกันและสกัดกั้นการนำเชื้อเข้าสู่ประเทศไทย ๒) การยับยั้งการระบาดภายในประเทศกระทรวงสาธารณสุข หลังจากมีการออกประกาศต่าง ๆ ประเทศไทยพบจำนวนผู้ติดเชื้อลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยในช่วงเดือนพฤษภาคมเป็นต้นมา ผู้ติดเชื้อ ที่พบส่วนใหญ่เป็น ผู้ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศและอยู่ในสถานที่กักกันเพื่อสังเกตอาการ

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อยืนยันสะสมทั้งสิ้น ๒๕,๓๒๓ ราย เป็นการติดเชื้อระลอกใหม่ ๒๑,๐๘๖ ราย โดยผู้ติดเชื้อรายใหม่ในวันนี้มีจำนวน ๘๒ ราย เป็นการติดเชื้อในประเทศ ๗๑ ราย คัดกรองผู้ที่เดินทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ ๔,๒๓๕ ราย ผู้เดินทางที่เฝ้าระวังอาการ ณ พื้นที่กักกันแห่งรัฐ ๘๑,๖๗๖ ราย โดยยังคงพบผู้ติดเชื้อจากการค้นหาเชิงรุกในชุมชนและผู้ป่วยที่เข้ามารักษาใน สถานพยาบาลอย่างต่อเนื่อง จึงขอความร่วมมือประชาชนและผู้ดูแลสถานประกอบการโดยเฉพาะในพื้นที่ที่ยังคงพบผู้ติดเชื้ออย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคอย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะการสวมใส่หน้ากากอนามัย

ล้างมือบ่อยๆ ลดการเดินทางที่ไม่จำเป็น หลีกเลี่ยงสถานที่เสี่ยงที่มีคนรวมกันอยู่อย่างแออัด สแกนไทยชนะ หรือใช้หมอลงทะเบียน ฝ่าระวางสังเกต อาการเป็นเวลา ๑๔ วัน หลังไปตลาดที่มีรายงานผู้ติดเชื้อและหากมีอาการไข้ ไอเจ็บคอ มีน้ำมูก หรือจุกไม่รับกลิ่น ลิ้นไม่ รับประทานพบแพทย์และเปิดเผยประวัติการเดินทางให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

เมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิได้เริ่มตั้งจุดคัดกรองพิเศษสำหรับผู้โดยสารที่เดินทางจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ซึ่งมีสามเที่ยวบินต่อวัน บริเวณหน้าประตูเทียบเครื่องบินเพื่อตรวจหาผู้ที่มีไข้สูงและอาการระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่ขณะนั้นรู้จักกันแต่เพียงว่าเป็นโรคปอดอักเสบปริศนาในเส้นทางที่บินตรงมาจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานเชียงใหม่และท่าอากาศยานภูเก็ต ตั้งแต่วันที่ ๓ - ๑๐ มกราคม ๒๕๖๓ จำนวน ๔๓ เที่ยวบิน ต่อมาสนามบินต่างๆ จึงเริ่มมีการตรวจพบผู้ป่วยได้ ซึ่งตรวจพบผู้โดยสาร/ผู้ป่วยต้องสงสัยได้มากที่สุดที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และมีการขยายพื้นที่ฝ่าระวางเพิ่มอีกหลายจุด ไม่ได้อยู่เฉพาะที่ประตูเทียบเครื่องบินเท่านั้น จนถึงปัจจุบัน ได้มีการคัดกรองที่ด่านโรคติดต่อระหว่างประเทศ (ทางอากาศ ทางบกและทางเรือ) ถึง ๗,๘๓๕,๑๔๖ ราย และพบผู้ป่วยต้องสงสัย ๒,๖๙๐ ราย (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔)

ตลอดปี ๒๕๖๓ ประเทศไทยอนุญาตให้คนไทยที่ตกค้างจากต่างประเทศ สามารถเดินทางกลับเข้าในประเทศไทยได้ ซึ่งสถานการณ์ทั่วโลกยังคงมีการระบาดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้พบการกลายพันธุ์ของเชื้อ อีกทั้งมีการประกาศใช้วัคซีนจากหลายประเทศ เพิ่งได้ริเริ่มให้มีการฉีดวัคซีนในบางประเทศ สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้มีการให้บริการวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 แต่ได้เตรียมแผนในการจัดหาวัคซีนสำหรับประชาชนในประเทศ ทั้งนี้ ยังพบว่ามีการเดินทางเข้าออกประเทศทางท่าอากาศยานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ โดยเฉพาะพื้นที่ท่าอากาศยาน สนามบินนานาชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดกระบี่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ จึงเห็นความสำคัญในการจัดทำมาตรการ หรือ คำแนะนำสำหรับผู้เดินทาง

๓. มาตรการที่สำคัญสำหรับผู้เดินทาง

- มีเอกสารหรือหลักฐานในการเดินทาง เช่น หนังสือขออนุญาตข้ามจังหวัด การลงทะเบียนในการเข้า-ออกจังหวัด พื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด พื้นที่ควบคุมสูงสุด และพื้นที่ควบคุม
- ปฏิบัติตามมาตรการ DMHTT อย่างเคร่งครัด
 - D: Social Distancing เว้นระยะห่าง ๑-๒ เมตร เลี่ยงการอยู่ในที่แออัด
 - M: Mask Wearing สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลา
 - H: Hand washing ล้างมือบ่อยๆ ด้วยน้ำและสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์
 - T: Testing การตรวจวัดอุณหภูมิและตรวจหาเชื้อโควิด 19
 - T: Thai Cha Na สแกนไทยชนะก่อนเข้า-ออกสถานที่สาธารณะทุกครั้ง
- หากเดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยง ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ อสม. และกักตัวอยู่ที่พำนักเป็นเวลา ๑๔ วัน
- ปฏิบัติตามที่คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดประกาศอย่างเคร่งครัด

ข้อมูลจาก: องค์การอนามัยโลก
กรมควบคุมโรค,กองโรคติดต่อทั่วไป, กองระบาดวิทยา